

บทบาทผู้ใหญ่ในครอบครัว

กับการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเล่นและของเล่น

ในหมู่บ้านเก่า ครึ่งวัยที่มีเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 0-5 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 20 ครอบครัว และในจำนวนนี้ ผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กจะแตกต่างกันไปเนื่องจาก บางครอบครัวพ่อแม่ของเด็กไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น จึงมอบหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้กับ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย โดยพ่อแม่ อาจจะกลับมาเยี่ยมบ้านเดือนละ 1-2 ครั้ง หรือมากกว่านี้ แล้วแต่โอกาส แต่จะส่งเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ กลับมาบ้านทุกเดือน ครอบครัวในลักษณะตามที่กล่าวมานี้มีอยู่จำนวน 4 ครอบครัว ส่วนครอบครัวอื่นๆ ที่เหลืออาจจะมีผู้ใหญ่อยู่พร้อมทั้ง พ่อ แม่ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย ด้วยเหตุที่กล่าวมาทำให้เกิดการอบรมเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่อการเล่นของเด็กจึงแตกต่างกันออกไปบ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนเล็กน้อย เพราะลักษณะครอบครัวของหมู่บ้านเก่าเป็นลักษณะครอบครัวขยาย (Extended Family) ญาติพี่น้องมักจะปลูกบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกัน สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ตลอดเวลา เช่น ถ้าบ้านใดมีฐานะต้องออกไปนอกหมู่บ้าน อาจจะมีญาติคนไหนว่างมาช่วยเฝ้าบ้านหรือช่วยดูแลเด็กจากการสังเกตพบว่า มักจะเป็นญาติในชั้น ลุง ป้า น้า อา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย บุคคลเหล่านี้จึงมีส่วนในการให้การอบรมเลี้ยงดูถ่ายทอดวัฒนธรรมและส่งเสริมการเล่นและของเล่นให้กับเด็กจากการศึกษาและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ในหมู่บ้านเก่า จึงพอสรุปถึงบทบาทผู้ใหญ่ในครอบครัวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านการเล่นและของเล่น ได้ดังนี้ คือ

การให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกต่อการเล่น

1. การช่วยจัดสถานที่ และสภาพแวดล้อมในการเล่น

ตั้งที่กล่าวมาแล้วในเรื่องสภาพชุมชนทั่วไปของหมู่บ้านว่า บ้านเก่ามีกมัยมสร้างบ้านเรือนเป็นแบบมิได้ถิ่นสูง และสร้างติดกันเป็นกลุ่มเครือญาติ บริเวณใต้ถุนของบ้านจึงมีลักษณะเป็นที่ๆ ไซ้สอย เอนกประสงค์ คือ เป็นทั้งที่นั่งเล่น, ที่เก็บเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตร, กั้นเป็นคอกสำหรับเลี้ยงสัตว์, ใช้นั่งทำพลอย และยังมีเป็นที่เลี้ยงเด็ก รวมทั้งเป็นสถานที่เล่นสำหรับเด็กปฐมวัยอีกด้วย เพราะในขณะนี้ผู้ใหญ่ทำงานของตนซึ่งอาจเป็นงานบ้าน หรืองานทำพลอย งานจักสาน หรือพักผ่อน สนทนากับเพื่อนบ้าน เด็กๆ จะเล่นอยู่กับผู้ใหญ่ในบริเวณใต้ถุนบ้าน นั้นเอง

หมู่บ้านเก่า มีอาชีพรองจากอาชีพหลักในการทำนา คือ อาชีพทำพลอย ไม่ว่าจะเป็น การตีตพลอย ไซ้พลอย หรือแต่งพลอย ชาวบ้านจะเริ่มลงมือทำตั้งแต่เช้าหลังจากทำงานบ้านเสร็จแล้ว สำหรับชาวบ้านที่มีลูกหลานอยู่ในวัยปฐมวัยจะปล่อยให้เด็กๆ เล่นอยู่ใกล้ๆ ผู้ใหญ่ในบริเวณใต้ถุนบ้าน ไม่ให้ห่างจากสายตา บางครั้งอาจปูเสื่อ บุกระดาษหนังสือพิมพ์ ให้เด็กเล่นอยู่บนเบาะ หรือบนแคร่ ซึ่งเด็กจะออกไปที่อื่นไม่ได้ โดยผู้ใหญ่จะหาของเล่นที่เด็กมีอยู่แล้ว เช่น พวกตุ๊กตาพลาสติก ลูกโป่ง ลูกฟุตบอลพลาสติก รถ หรือ บินพลาสติกต่างๆ วางไว้ให้เด็กเล่น จะมีบางครั้งที่เด็กมาขออนุญาตไปเล่นที่บ้านเพื่อน ผู้ใหญ่มักจะอนุญาตให้ไปได้ แต่ไม่นานนักก็จะออกไปตามกลับบ้าน แต่ถ้าเด็กขอไปเล่นกับเพื่อนบ้านที่อยู่ติดๆ กัน ที่ผู้ใหญ่สามารถมองเห็นได้ก็มักจะปล่อยให้เล่นอยู่ห่างๆ บางครั้งให้เล่นจนเด็กเบื่อกลับมาบ้านเอง สถานที่เล่นของเด็กปฐมวัยในหมู่บ้านเก่าจะมีอยู่ 2 แห่ง คือ บริเวณใต้ถุนบ้าน กับ บริเวณลานกว้างหน้าวัดน้อย และในช่วงเวลากลางวันเด็กมักจะเล่นที่หน้าวัดบ้างโดยจะมาเล่นเป็นกลุ่ม 2-3 คน บางครั้งจะมีผู้ใหญ่ตามมานั่งอ่านหนังสือพิมพ์ หรือนั่งคุยที่ร้านด้า และดูเด็กๆ เล่นด้วย

2. การดูแลเด็กในขณะที่เล่น

ไม่ว่าเด็กจะเล่นอยู่ที่ใด ผู้ใหญ่มักจะให้ความสนใจในการดูแลเด็กๆ ขณะที่เล่น คือ การให้เล่นอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ ถ้าเด็กออกไปพ้นสายตา ผู้ใหญ่จะไปตามกลับมาบางครั้งก็บอกให้กลับตักๆ เช่น บอกว่า "มาเล่นอยู่ใต้ถุนบ้านเราดีกว่าลูก" หรือ บางครั้งก็จะพูดว่า "อย่าออกไปเล่นไกล

ได้ยวคนป่าจับตัวไป" หรือ "ถ้าออกไปเล่นไกลจะถูกตี" หรือบางครั้งผู้ใหญ่จะออกไปตามให้กลับมา โดยการตีเด็กพร้อมกับพูดว่า "พูดดีๆ ไม่รู้เรื่องต้องงูให้เข้าไม้"

ในการดูแลเด็กในขณะที่เล่น ซึ่งผู้ใหญ่จะเน้นในเรื่องการให้อยู่ในสายตาในสาเหตุสำคัญคือ "ความปลอดภัย" เพราะเมื่อเด็กอยู่ในสายตา ผู้ใหญ่จะมั่นใจว่าลูกหลานของตนปลอดภัยและ ผู้ใหญ่สามารถทำงานของตนไปได้ จากการสังเกตพบว่าผู้ใหญ่ที่ดูแลเด็กๆ นั้นจะดูแลเด็กไปด้วยและทำงานไปด้วย เพราะเนื่องจากต้องประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพการทำพลอย ซึ่งจะสามารถเลี้ยงและดูแลเด็กๆ ไปพร้อมๆ กับการทำพลอยได้ หรือทำกิจกรรมอย่างอื่นนอกเหนือจากทำพลอย เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ พักผ่อนสนทนากับเพื่อนบ้าน ทำงานบ้าน ไปช่วยงานวัด ไปทำบุญ หรือ อื่นๆ ร่วมกันกับการดูแลลูกหลานในขณะที่เล่น นอกจากในเรื่องของความปลอดภัยแล้ว ประการต่อมาที่ผู้ใหญ่เน้นรองจากความปลอดภัย คือ "ความสงบ" โดยจะเห็นมากถ้าเด็กได้อาบน้ำในตอนเย็น ก่อนที่จะเข้านอน ผู้ใหญ่มักจะห้ามไม่ให้เล่น ดินทราย หรือ เล่นสกปรก โดยให้เหตุผลว่า "อาบน้ำแล้ว" ในการดูแลเด็กในขณะที่เล่น ผู้ใหญ่จึงมักจะมีข้อห้ามสำหรับเด็กๆ หลายประการ เพื่อให้เด็กได้รับความปลอดภัยในขณะที่เล่น และไม่สกปรกเลอะเทอะ ดังตารางที่ 1 จะแสดงให้เห็นถึงข้อห้ามของผู้ใหญ่ เพื่อดูแลลูกหลานในขณะที่เล่นให้ปลอดภัยและไม่สกปรก

ตารางที่ 1 แสดงข้อห้ามต่างๆ ของผู้ใหญ่ต่อการเล่นของเด็ก

ข้อห้าม	วัตถุประสงค์*
ห้ามเล่นมิด หรือ ของมิดม	ความปลอดภัย
ห้ามไปเล่นที่ทุ่งนา	ความปลอดภัย
ห้ามไปเล่นห่างตา	ความปลอดภัย
ห้ามไปเล่นน้ำในสระ	ความปลอดภัย
ห้ามเล่นไฟ, ประทัด	ความปลอดภัย
ห้ามเล่นแรงๆ กับเพื่อน	ความปลอดภัย
ห้ามตีกัน	ความปลอดภัย

ข้อห้าม	วัตถุประสงค์*
ห้ามทะเลาะกัน	ความปลอดภัย
ห้ามทำของเสียหาย	ความปลอดภัย
ห้ามเคาะโถ่ง, รถ, จาน ฯลฯ	ความปลอดภัย
อาบน้ำแล้วห้ามเล่นดิน, ทราย, หรือห้ามลงดิน	ความสกปรก

*หมายเหตุ เป็นข้อสรุปของผู้ศึกษาโดยวิเคราะห์จากคำอธิบายยาวๆ ของชาวบ้านและความคิดเห็นของผู้ศึกษา

จากข้อห้ามต่างๆ ที่กล่าวมาจะเห็นว่าผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเก่าจะสนใจในความปลอดภัยในขณะที่เด็กๆ เล่น เป็นอันดับแรก โดยจะระมัดระวังอันตรายต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับเด็ก และความเสียหายของเครื่องใช้ ไม่ค่อย ให้ความสำคัญกับเด็ก และ การห้ามของผู้ใหญ่จะห้ามโดยไม่บอกเหตุผลให้ชัดเจนกับเด็ก เพียงแต่ออกคำสั่งห้ามขึ้นมาเฉยๆ หรือ ถ้ามีเหตุผลก็มักจะบอกว่า "ห้ามทำเพราะจะสกปรก" เช่น แม่บอกกับลูกชายอายุ 2 ขวบ ครึ่ง ที่จะเล่นไฟในเตาอบพลอยว่า "อย่าเล่นไฟเดี๋ยวโดนตี" เป็นต้น

ในการดูแลเด็กขณะเล่นถ้าหากเกิดอุบัติเหตุเล็กๆ น้อยๆ ขึ้น เช่น วิ่งหกล้ม เด็กทะเลาะกันเด็กสั่นตกจากที่สูง เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ฯลฯ ผู้ใหญ่จะเข้ามาปลอบในกรณีที่เป็น เด็กเล็กๆ อายุ 1-2 ขวบ แต่ถ้าเป็นเด็กอายุ 3 ขวบขึ้นไป ถ้าอุบัติเหตุไม่ร้ายแรง ผู้ใหญ่จะบอกให้เด็กลุกขึ้น หรือ บอกให้เล่นต่อไป ถ้าเด็กร้องไห้ก็จะบอกให้หยุดร้องถ้าไม่หยุดร้องจะไม่ให้เล่นต่อ หรือ ถ้าเป็นกรณีเด็กทะเลาะกันขณะที่เล่นผู้ใหญ่ก็จะบอกให้คนที่โตกว่ายอมหนึ่ง หรือสั่งให้หยุดเล่นทั้งคู่ หรือจะถูกตักทั้งสองฝ่ายไม่มีการปลอบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นอกจากอายุต่างกันมากๆ ก็จะปลอบหนึ่งและบอกให้ฝ่ายที่ยอมหนึ่ง

3. การสอนและการฝึกให้เด็กเล่น

ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเก่ามักจะให้อิสระกับการเล่นของเด็ก โดยคำนึงแต่เพียงว่าให้ปลอดภัย และอยู่ในสายตาผู้ใหญ่ แต่ถ้าเป็นเด็กปฐมวัย ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องอยู่กับผู้ใหญ่ตลอดเวลา ผู้ใหญ่

ก็จะสอนให้เล่นบ้าง เช่น เด็กวัย 0-1 ขวบ มักจะสอนให้เล่นบีบแฉับ, เล่นนิ้วมือ, เล่นป่ายปาย ฯลฯ ส่วนเด็กวัยตั้งแต่ 2-5 ขวบ ผู้ใหญ่จะสอนให้เล่นมากขึ้น และท่าของเล่น หรือ ท่าของเล่นคนเดียว โดยสัมพันธ์กับธรรมชาติรอบๆ ตัวที่ภายในบ้าน และรอบๆ บริเวณบ้าน โดยการใช้การเลียนแบบวิถีชีวิตของผู้ใหญ่ เช่น การประกอบอาชีพ การทำงานบ้าน ผู้ใหญ่บางคนสอนให้ลูกหลนเล่นท่าพลอย เล่นชายของ เล่นท่ากับข้าว เล่นชักผ้า เล่นภูบ้าน เล่นท่าท่าทางเลียนแบบสัตว์ เล่นท่ายนิ้วมือ หรือ เล่นร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง (คำคล้องจองที่ผู้ใหญ่นิยมสอนให้เด็กๆ ในหมู่บ้านเก่าก็คือ ท่องบท ก เอ๋ย ก ไก่ ข. ๖ อยู่ในเล่ม...))

เกือบทุกครอบครัวในหมู่บ้านเก่าที่ผู้ใหญ่ต้องทำงานอยู่กับบ้าน และเลี้ยงดูเด็กๆ ไปด้วย ในขณะเดียวกัน จำนวนทั้ง 20 ครอบครัวที่มีเด็กอยู่ในช่วงอายุ 0-5 ขวบ มีอาชีพทำพลอย 18 ครอบครัว ต้าชาย 2 ครอบครัว สำหรับครอบครัวที่ทำพลอยนั้นต้องทำงานพลอยตลอดทั้งวันเพราะเป็นงานประณีตที่ต้องใช้เวลา และสมาชิกทุกคนในครอบครัวก็จะช่วยกันทำ ยกเว้นเด็กเล็กๆ (เด็กอายุ 11-12 ปี ในหมู่บ้านจะเริ่มฝึกทำพลอยได้บ้างแล้ว) ในการเล่นเลี้ยงดูเด็ก และสอนให้เด็กเล่นจึงเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ในครอบครัวต้องทำพร้อมๆ กัน สองกิจกรรม คือ อบรมเลี้ยงดูลูกหลานพร้อมๆ กับการทำมาหากิน การสอนและฝึกให้เด็กเล่น จึงหาสิ่งรอบๆ ตัว ในขณะที่ยังทำงานมาสอนให้กับเด็กๆ จากการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่แต่ละครอบครัวจะสอนให้เด็กๆ เล่น คล้ายๆ กัน เนื่องจากอยู่ในสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน นอกจากนี้การสอนให้เด็กปฐมวัยเล่น ผู้ใหญ่จะไม่มีการแบ่งการเล่นของเด็กตามเพศ แต่จะเล่นรวมกันและคล้ายๆ กัน ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย สำหรับการเล่นที่ผู้ใหญ่สอนให้เด็กเล่นมักจะเป็นการเล่นแบบง่ายๆ หรือเล่นตามลำพังคนเดียวในบริเวณได้กุนบ้านของตนเอง ผู้ใหญ่ที่เลี้ยงดูเด็กแล้วว่า "ชอบสอนให้ลูกเล่นตามลำพังหรือเล่นกับพี่ๆ น้องๆ ไม่อยากไปเล่นไกลตา เป็นห่วง พ่อแม่ต้องช่วยกันทำมาหากินไม่มีเวลาไปดูลูก"

ผู้ศึกษาพบอีกว่าผู้ที่ทำหน้าที่สอนให้เด็กๆ เล่น มักจะเป็น แม่ ยาย หรือ ย่า ส่วน พ่อ ตา หรือ ปู่ นั้น จะไม่ค่อยมีเวลาสอนให้เด็กๆ เล่น นอกจากจะท่าของเล่นให้บ้างเมื่อมีโอกาส เพราะเหตุว่า ผู้ชายในครอบครัว ต่างก็ต้องช่วยกันประกอบอาชีพ ทั้งการทำนา การทำพลอย การรับจ้าง นอกจากนี้ยังต้องรับหน้าที่เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว และหมู ซึ่งเป็นงานหนัก หรืออาจจะต้องช่วยตัดหญ้าจากสระหน้าวัดมาใช้ในครอบครัว หรือออกหาปลา หาหนุ หากบ ถักนกก ในบางเวลาอีกด้วย

4. การจัดหาของเล่นสำหรับเด็ก

เด็กกับการจัดหาของเล่นเป็นสิ่งที่คุณต้องรู้ เด็กๆ ในหมู่บ้านเก่าต่างก็มีของเล่นของตัวเอง บ้างก็มีของเล่นที่ผู้ใหญ่ทำให้แบบง่ายๆ บ้างก็เป็นของเล่นพลาสติก บ้างก็เป็นของเล่นที่มีราคาแพง เช่น รถยนต์บังคับ ฝึกดาชนสตร์ หรืออื่นๆ การมีของเล่นที่แตกต่างกันของเด็กนี้เองมาจาก สภาพเศรษฐกิจที่แตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว เป็นประการสำคัญ ในปัจจุบันของเล่นสำเร็จรูปประเภทของเล่นพลาสติกเป็นของเล่นที่พบมากที่สุด ในหมู่บ้านเก่า เพราะสามารถหาซื้อได้ง่ายและมีราคาถูก ของเล่นพลาสติกหลายอย่างอาจแถมมาในของขมขมสำเร็จรูป หรือ อาจเป็นภาชนะที่บรรจุขมขมสำหรับเด็ก จากการสำรวจร้านค้าในหมู่บ้านทุกร้านจะมีขมขมสำเร็จรูปที่แถมของเล่น หรือเป็นภาชนะบรรจุขมขม เช่น ขมขมจำพวกลูกอมจะบรรจุมาในภาชนะพลาสติกรูปสัตว์ต่างๆ หรือขมขมสำเร็จรูปประเภทเป็นของๆ อาจบรรจุของเล่นพวก รูปดอกไม้, ตัวการ์ตูน, รถยนต์พลาสติก, ตัวสัตว์พลาสติก ซึ่งมีขนาดเล็กๆ ราคาขมขมประเภทนี้จะมียุหลายราคาตั้งแต่ 1-5 บาท

การถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ผ่านการเล่น

คติความเชื่อกับการเล่นของเด็ก

ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านเก่ายังมีความเชื่อในเรื่องต่างๆ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดปลุกฝังมาจากคนรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย มาถึงในปัจจุบัน ผู้ใหญ่เหล่านี้ได้ถ่ายทอดความเชื่อต่างๆ ให้กับลูกหลานของตนเช่นกัน เช่น ความเชื่อที่เกี่ยวกับการเล่นของเด็กที่พบในหมู่บ้านเก่า มักจะมีลักษณะที่เป็นข้อห้ามหรือ คำขู่ เพื่อให้เด็กๆ เกิดความกลัวไม่กล้าเล่นในสิ่งที่ถูกห้ามเป็นส่วนใหญ่ และยังมีความเชื่อที่เป็นข้อควรปฏิบัติกับความเชื่อที่สามารถทำนายอนาคตได้ ความเชื่อต่างๆ ที่เป็นข้อห้ามเกี่ยวกับการเล่น คือ

ตารางที่ 2 แสดงเหตุผลของข้อห้ามและข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการเล่น

ข้อห้าม	เหตุผลที่ให้กับเด็ก	เหตุผลตามความจริง
<ul style="list-style-type: none"> -ห้ามเล่นซ่อนหาในเวลากลางคืน -ห้ามเล่นมิด -ห้ามเล่นบนบันได -ห้ามเล่นล้อชื่อพ่อแม่ -ห้ามเล่นตีหัวกัน -ห้ามเล่นหมากเก็บบนเรือน -ห้ามลงเล่นในบ่อน้ำ -ห้ามเล่นรบบร่าผ้าพัน -ห้ามเล่นข้าวสาร 	<ul style="list-style-type: none"> เพราะผีจะบัง เพราะผีจะปลุก เพราะผีบันไดจะปลุกตก เพราะพ่อแม่จะป่วย เพราะจะปัสสาวะรดที่นอน เพราะจะทำให้พ่อแม่ญาติพี่น้องตาย เพราะพี่สาวจะจับตัวไว้ เพราะจะทำให้ญาติพี่น้องทะเลาะกัน เพราะจะทำให้อดอยาก 	<ul style="list-style-type: none"> เพราะกลัวเด็กจะได้รับอันตรายจากสัตว์ในที่มีด เพราะกลัวว่ามีมิดจะบาด เพราะกลัวว่าเด็กจะตกจากบันได เพราะสอนให้เด็กมีความเคารพผู้ใหญ่ เพราะกลัวว่าเด็กจะได้รับบาดเจ็บ เพราะจะทำให้เกิดเสียงดังเป็นที่รบกวน เพราะกลัวเด็กจะตกน้ำตาย เพราะกลัวว่าเด็กจะได้รับบาดเจ็บจากการเล่น เพราะกลัวว่าจะทำให้ข้าวสารหกเลอะเทอะ
ข้อควรปฏิบัติ	เหตุผลที่ให้กับเด็ก	เหตุผลตามความจริง
<ul style="list-style-type: none"> -เด็กควรได้เล่นกับดินกับทราย -เด็กควรวิ่งเล่น 	<ul style="list-style-type: none"> เพราะทำให้เด็กไม่เจ็บป่วย เพราะทำให้ยืดตัว 	<ul style="list-style-type: none"> เพราะดินกับทรายมีแร่ธาตุที่ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันโรคบางชนิดได้ เพราะการออกกำลังกายทำให้เด็กแข็งแรงและโตเร็ว

ความเชื่อของชาวบ้านเก่า ที่เกี่ยวกับการเล่นของเด็กๆ ผู้ใหญ่จะบอกหรือสอนเด็กในขณะที่ได้กกำลังเล่นสิ่งนั้นๆ เช่น ถ้าเด็กเล่นมิด ผู้ใหญ่จะบอกว่า "อย่าเล่นมิดเดี๋ยวพี่จะปล้ำเอา" จากการสังเกตวิธีการที่ผู้ใหญ่บอกกับเด็กส่วนใหญ่จะเป็นการบอกซ้ำๆ เสมอๆ โดยจะพยายามช่วยให้เด็กเกิดความกลัว จนเด็กไม่กล้าเล่นในสิ่งที่ถูกห้าม ความเชื่อของชาวบ้านเก่าอีกประการหนึ่งคือ เชื่อว่าการเล่นของเด็กๆ จะสามารถบ่งบอก หรือ ทำนายเหตุการณ์ในอนาคตได้ เช่น ถ้าเด็กเล่นรบรา ฆ่าฟัน ฟันดาบ ยิงปืน จะทำนายว่าอาจมีเหตุการณ์ร้ายแรง ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนถึงเลือดตกยางออก หรือถ้าเด็กเล่นปืนโรกิงโด่งมองลอดตาได้ของตัวเอง ทำนายว่าพ่อแม่จะมีลูกใหม่อีกคน เพราะอาการเช่นนี้ชาวบ้านเชื่อว่าเด็กมองดูห้องของตนเอง

พิธีกรรม และประเพณีต่างๆ กับการเล่นของเด็ก

ชาวบ้านเก่ายึดมั่นใน วัฒนธรรม และประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านซึ่งปฏิบัติซ้ำแล้วซ้ำอีก วกเวียนกันไป จนกลายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เด็กๆ ในหมู่บ้านได้เรียนรู้ และสัมผัสกับ วัฒนธรรม ประเพณีภายในหมู่บ้านของตนโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยเป็นระยะเวลาที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ตลอดเวลา ไม่ว่าผู้ใหญ่จะไปไหน หรือประกอบกิจกรรมอะไร ก็จะต้องเลี้ยงดูบุตรหลานของตนไปพร้อมๆ กันด้วย ภาพที่ผู้ใหญ่หนึ่งทำงานและมีเด็กๆ เล่นอยู่ข้างๆ หรือใกล้ๆ บริเวณนั้น จึงเป็นภาพปกติที่เห็นได้ตลอดเวลาในหมู่บ้านเก่า ไม่ว่าผู้ใหญ่จะไปทำบุญ ฟังเทศน์ ช่วยงานวัด ช่วยงานเพื่อนบ้าน จัดสถานที่เพื่อประกอบพิธีกรรม หรืออื่นๆ เด็กๆ จะเล่นอยู่ใกล้ๆ อย่างสนุกสนานและเผลอบางครั้งก็จะช่วยขนดินขนทรายเข้าวัด ช่วยเก็บเศษใบไม้ ช่วยตักน้ำ ช่วยถือของมาทำบุญ ช่วยทำงานบ้าน ฯลฯ การช่วยทำงานของเด็กๆ แม้จะเป็นเพียงความสนใจในระยะสั้นๆ และเป็นเพียงการเล่นสนุก แต่การได้เห็นได้สัมผัสและได้ปฏิบัติอยู่อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้เด็กๆ ได้รับการปลูกฝัง วัฒนธรรม และพิธีกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านของตนโดยไม่รู้ตัว ในการเล่นของเด็กจึงมีการเล่นที่เลียนแบบโดยอาจจะแบ่งเป็น การเล่นเลียนแบบพิธีกรรม และ ประเพณีต่างๆ กับการเล่นเลียนแบบชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ซึ่งมีชนิดต่างๆ ของการเล่นดังนี้ คือ

1. การเล่นที่เลียนแบบพิธีกรรม และประเพณีต่างๆ

- เล่นสาดน้ำ
- เล่นก่อเจดีย์ทราย
- เล่นราว - แห่กลองยาว
- เล่นเคาะไม้ กลอง
- เล่นปั้นผัดน้ำในเข่งสงกรานต์
- เล่นบวชนาค
- เล่นชัคอ
- เล่นร้อยดอกไม้

2. การเล่นที่เลียนแบบชีวิตประจำวัน

- เล่นขายของ
- เล่นหามของ - หามน้ำ
- เล่นไปตลาด
- เล่นกากับข้าว
- เล่นขี่มอเตอร์ไซด์
- เล่นกาพลอย
- เล่นเลี้ยงสัตว์
- เล่นไปโรงเรียน
- เล่นลากกิ่งไม้
- เล่นขุดดิน - ทราย
- เล่นตุ๊กตาเลี้ยงน้อง
- เล่นร้องเพลง
- เล่นตำรวจจับขโมย
- เล่นแต่งตัวตุ๊กตา
- เล่นสุมบุนหรี - เล่นเม้าเหล้า
- เล่นสร้างบ้าน
- เล่นโทรศัพท์

- เล่นเลียนแบบท่าทางสัตว์
- เล่นชักผ้า
- เล่นลากรถ
- เล่นไฟ
- เล่นพิฆาต

คุณธรรมที่ผู้ใหญ่ปลูกฝังแก่เด็กผ่านการเล่น

เด็กในช่วงปฐมวัยจะมีความใกล้ชิดและผูกพันกับผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างมากและในขณะเดียวกัน "เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ต้องการจะเล่นอยู่ตลอดเวลา ทุกสถานที่ จึงถือได้ว่าการเล่นเป็นกิจกรรมหลักที่เด็กทุกคนรักที่จะทำ" (สุนทร อมรวิวัฒน์ และคณะ, 2534:203) ในการเล่นของเด็กๆ บางครั้งอาจมีสิ่งที่ไม่คาดคิดเป็นอันตราย หรือเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเล่นเกิดขึ้น เช่น การเล่นกับสัตว์เลี้ยงในบ้านเด็กอาจเล่นแรงเกินไป โดยการตี ตีง หรือบีบคอ สัตว์พวกสุนัข แมว เบ็ด ไก่ ผู้ใหญ่ซึ่งอบรมเลี้ยงดูจึงจะต้องเป็นผู้คอยอบรมตักเตือน ให้เด็กมีความเมตตา-กรุณา ไม่ให้เล่นกับสัตว์แรงๆ ในหมู่บ้านเก่าผู้ใหญ่จะคอยตักเตือน และอบรมไม่ให้เด็กเล่นเกินขอบเขต หรือเล่นในสิ่งทีอาจเป็นอันตราย และผู้ใหญ่จะคอยตักเตือนไม่ให้เด็กๆ เล่นเสียงดัง เพราะบ้านเรือนแต่ละหลังปลูกติดๆ กัน จึงกลัวเพื่อนบ้านจะรำคาญเสียงเล่นของเด็กๆ การตักเตือนนี้จึงเท่ากับเป็นการฝึก ให้เด็กมีความเกรงใจผู้อื่น

จากการสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่าผู้ใหญ่ปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กปฐมวัยโดยผ่านการเล่น ดังตารางที่ 3 แสดงคำสอนและการกระทำของผู้ใหญ่ในการปลูกฝังคุณธรรม

ตารางที่ 3 แสดงคำสอนและการกระทำของผู้ใหญ่ในการปลูกฝังคุณธรรม

คำสอน	คุณธรรม*
1. ไม่ให้เล่นกับสัตว์แรงๆ หรือห้ามรังแกสัตว์	ความเมตตา - กรุณา
2. ไม่ให้เล่นเสียงดัง	ความเกรงใจผู้อื่น
3. ไม่ให้หาของใช้ในบ้านไปเล่น	ความมีระเบียบ
4. เวลาเล่นห้ามทะเลาะกัน	ความสามัคคี
5. มีของเล่นให้แบ่งกันเล่น หรือผลัดกันเล่น	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
6. ถ้าจะออกไปเล่นนอกบ้านต้องขออนุญาตผู้ใหญ่	ความมีระเบียบวินัย
7. เมื่อเลิกเล่นแล้วต้องเก็บของเล่นให้เรียบร้อย	ความเรียบร้อย
8. เด็กดีต้องไม่ดื้อ ไม่ชน	ความมีระเบียบวินัย
9. ถ้าไปเล่นนอกบ้าน มีดคำแล้วต้องรีบเข้าบ้าน	ความมีระเบียบวินัย
การกระทำ	คุณธรรม
1. ผู้ใหญ่ซื้อ หรือทำของเล่นให้เด็ก	ความรักความอบอุ่น
2. ผู้ใหญ่ช่วยซ่อมแซมของเล่นที่ชำรุด	ความช่วยเหลือผู้อื่น
3. ผู้ใหญ่ดูแลและช่วยเหลือเด็กถ้าได้รับอันตรายจากการเล่น	การช่วยเหลือผู้อื่น
4. การลงโทษเด็กเมื่อเด็กไม่เชื่อฟังเล่นในสิ่งที่อันตราย หรือเล่นข้าวของเครื่องใช้เสียหาย	ความมีระเบียบวินัย

*หมายเหตุ การสรุปของผู้ศึกษาโดยการวิเคราะห์ จากคำอธิบายของชาวบ้านและความคิดเห็นของผู้ศึกษา